

KONUK DEFTERİ

babıl

BAGIMSIZ ARASTIRMA BILGI VE ILETISIM DERNEGI

20 DOLAR 20 KİLO
CUMHURİYET TARİHİNİN EN BÜYÜK SÜRGÜN
HİKÂYELERİNDEN BİRİ

PROJE KOORDİNASYON VE YÖNETİMİ
BAĞIMSIZ ARAŞTIRMA BİLGİ VE İLETİŞİM DERNEĞİ

babil
BAĞIMSIZ ARAŞTIRMA BİLGİ VE İLETİŞİM DERNEĞİ

PROJE STRATEJİK PARTNERİ
İSTANBULLU RUMLARIN EVRENSEL FEDERASYONU

PROJE DANIŞMANI
RIDVAN AKAR

PROJE KOORDİNATÖRÜ
SALİH ERTURAN

KÜRATÖR
HERA BÜYÜKTAŞÇIYAN

İÇERİK YÖNETMENİ
GÜNEY ONGUN

PROJE ASİSTANI
ÖZDEN DÖNMEZ

KURUMSAL İLİŞKİLER
RAGİP ZİK, NURDAN TARKAN

PROJE DANIŞMA KURULU
PROF. DR. CENGİZ AKTAR
ÇİĞDEM KELEMET TÜRK
PROF. DR. SAMİM AKGÖNÜL

GRAFİK TASARIM
GÜL DÖNMEZ

ARŞİV TARAMA
AHMET YILDIRIM

SAHA EKİBİ
HAKAN YÜCEL
HAZAL ATAY
SÜHEYLAY YILDIZ
BERKAY BAĞCI

TÜRKÇE REDAKSİYON
HANDE ÇETİN ONGUN

BELGELER ve FOTOĞRAFLAR
HERA BÜYÜKTAŞÇIYAN, DEPO,
HRİSTO ELMACIOĞLU, NİKOLAOS UZUNOĞLU

MATBAA
FORM MATBAA YAYICILIK PAZARLAMA LTD. ŞTİ.
AKAY CADDESİ, NO: 11/1 KIZILAY- ANKARA
0312 417 47 50

TEŞEKKÜRLER

AHMET ERZİNCANLI AHMET TANRIVERDİ ALİ BORATAV ALI
İMREN ANDON PARİZYANOS ANNA THEODORİDES ARA
DİNKJIAN ASENA GÜNAL ASUMAN ERSOY ATILLA DİRİM AYLIN
NAZLI AKA AYKAN ERDEMİR BARBA YORGO BURCU ALKAN
CENGİZ ÇİFTÇİ CENK GÜNTEKİN CEREN SÖZERİ CHRİSTO
ELMACIOĞLU DİONYOSOS ANGELOPOULOS DOĞAN TARKAN
DÜNDAR HIZAL EDA ÇULLU ELÇİN MACAR ELEENİ MAVRİYANO
ELİF AL ELİSAVET HARİTONİDOU KOVİ ELİSAVET KATANOU
ERAY KULA EVYENİA ADAMANDİDİS FERDA KESKİN FOTİ
BENLİSOY HRİSTOS ANAGNOSTOPOULOS İLAY ÖRS İRİNİ
BRİNDESİ İSTOS YAYIN KATİNA KARANİKOLA
KEMAL BAŞAK KORHAN GÜMÜŞ KOSTAS EFTİMİYADİS
LAKİ VİNGAS LEYLA NEYZİ MARGARİTA LUDARU MERİ
KOMOROSANO MERT ONUR MİHAİL VASİLİADİS
MK YURTTAŞ NESLİHAN ŞİK NİKO KATAKUZİNO NİKOLAOS
UZUNOĞLU NURAN YÜCE ONUR ÖZDOĞAN OSMAN KAVALA
ÖZGÜR DEMİRCİ PERİKLİS PASHALİDİS
S. GÜRKAN ÇAKAR SERDAR SOYDAN STATHİS ARVANİTİS
STRATOS ZİMMİ SULA BOZİS SÜMEYRA TANSEL TAMAR NALCI
TEOLOGOS SFYROERAS TODORİS TSAMURİS TOLGA BİLENER
TOLGA TÜZÜN TANER KOÇAK

PROJENİN DESTEKÇİLERİ

ACIK
TOPLUM
VAKFI

DEPO

SivilDüşün

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

ANADOLU KÜLTÜR

mimarlar
DERNEĞİ
1 9 2 7
ARCHITECTS ASSOCIATION 100
ASSOCIATION D'ARCHITECTES 100

Yunan tebaası olan İstanbullu Rumlara yönelik 1964 yılında alınan sürgün kararının 50. yılında bu trajediyi hatırlatmak amacıyla gerçekleştirilen “20 Dolar 20 Kilo” sergisi bu toplumsal travmanın boyutlarını görmek açısından oldukça mühim bir etkinliğe sahne oldu. Bu manada, sergide bulunan anı defterine yazılan görüşler ise bunca süre zarfında neler hissedildiğini, nelerin yaşandığını, öğrenildiğini yahut görmezlikten gelindiğini anlamak açısından kıymetli bir belge niteliği taşımaktadır.

Babil

Not: Anı defterine yazılan yorumlarda yazım yanlışlarına müdahale edilmiş, nefret söylemi barındıran yazılar ise kitapçığa dahil edilmemiştir.

Η Έκθεση με τίτλο «20 Δολάρια20 Κιλά» που πραγματοποιήθηκε με σκοπό να προβάλει την τραγωδία της Απέλασης το 1964 των Ελλήνων υπηκόων Ρωμιών της Κωνσταντινούπολης έδωσε την δυνατότητα να φανεί στο ευρύ κοινό η διάσταση του κοινωνικού αυτού τραύματος στην 50η της επέτειο. Με την έννοια αυτή το τετράδιο εντυπώσεων, που συμπληρώθηκε από τους επισκέπτες της Έκθεσης, αποτελεί ένα σημαντικό τεκμήριο αφού παρουσιάζει τις απόψεις ποια είναι τα αισθήματα από αυτά που βιώθηκαν όλα τα χρόνια, το τι έγινε κατανοητό και το τι εσκεμμένα συγκαλύφθηκε.

Σωματείο Βαβέλ

Σημείωση: Στο τετράδιο εντυπώσεων έχουν γίνει συντακτικές διορθώσεις και δεν συμπεριλήφθηκαν εκφράσεις που εμπεριέχουν εκφράσεις μίσους.

50 YIL GECİKEN ÖZÜR

Rıdvan Akar

Gazeteci-Yazar

Yakın tarihin en az bilinen, en az konuşulan/tartışılan, toplumsal, kültürel ve sosyolojik açıdan sonuçları değerlendirilmemiş bir zorunlu sürgününü anlatacağız.

Cumhuriyet tarihi boyunca ulus devletinin mottosu olan "Türkiye Türklerindir" inancının bedelini ödeyen Rum yurttaşlarla ve bir dönemin utanç verici politikası ile yüzleşeceğiz. Yüzleşeceğiz zira demokratik, çok kültürlü, herkesin yasalar karşısında eşit ve özgür olduğu bir Türkiye tahayyülünün ancak böylesi hesaplaşmalarla gerçekleşeceğine inanıyoruz.

50 yıl önce bu ülkeden Rumlar kovuldu. Kâğıt üzerinde kovulanlar "Yunan pasaportlu" yani Yunanistan vatandaşı olan 12 bin 903 kişiydi. Ancak öyle olmadı. O "Yunan pasaportlu"nın eşi olan, babası olan, akrabası olanlar da gitmek zorunda kaldı. Oysa "Yunan pasaportlu" Rumlar sadece Atatürk-Venizelos arasında 1930'da imzalanan bir anlaşmanın (Seyrisefain Anlaşması) barış ve mut dolu bir maddesi değildi. Aynı zamanda o insanlar Osmanlı geçmişinin bakiyesi, yüzlerce yıllık kadim Bizans geleneğinin son izleriydi. Anadolu biraz Bizans, biraz Selçuklu, biraz Osmanlı ve diğer kültür, inanç ve geleneklerle yoğrulmuş bir kavimler kapısıydı. İşte o kapılardan biri 1964 yılında kapatılıyordu.

1964'de Rumların sınır dışı edilmelerine neden olan gelişme aslında dış politikanın eseri idi. Kıbrıs'ta çözüm konusunda yaşanan açmazın çare olarak Türkiye'de yaşayan Rumlar hedef seçilmişti. Yani Türkiye kendi yurttaşlarını dış politikanın rehinesine dönüştürüyor, pazarlık masasına koz olarak sürüyordu.

ΣΥΓΓΝΩΜΗ ΜΕ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ 50 ΧΡΟΝΩΝ

Ridvan Akar

Δημοσιογράφος-συγγραφέας

Η αναγκαστική μετοικεσία την οποία θα αφηγηθούμε αποτελεί την πλέον άγνωστη, λιγότερο μελετημένη και συζητημένη πτυχή της πρόσφατης ιστορίας, με επιπτώσεις που δεν έχουν αποτιμηθεί από κοινωνική, πολιτιστική και κοινωνιολογική σκοπιά.

Θα έρθουμε αντιμέτωποι με όσα βίωσαν οι Ρωμιοί συμπολίτες μας όταν πλήρωσαν ακριβά το ιστορικό σύνθημα-πρόταγμα του έθνους-κράτους της Τουρκικής Δημοκρατίας «η Τουρκία στους Τούρκους», καθώς και με τις επονείδιστες πολιτικές μιας ολόκληρης περιόδου.

Θα έρθουμε αντιμέτωποι, διότι πιστεύουμε ότι μόνο έτσι μπορούμε να συμφιλιωθούμε με το παρελθόν, μέσω του οραματισμού μιας δημοκρατικής, πολυπολιτισμικής Τουρκίας, όπου όλοι θα ζουν ελεύθεροι και ίσοι απέναντι στο νόμο.

Πριν από 50 χρόνια οι Ρωμιοί εκδιώχθηκαν από τη χώρα αυτή. Επίσημα, τους εκδιωχθέντες απάρτιζαν 12.903 «κάτοχοι ελληνικού διαβατηρίου», δηλαδή Έλληνες πολίτες. Δεν έγινε έτσι όμως. Οι σύζυγοι, οι γονείς και οι συγγενείς των «κατόχων ελληνικού διαβατηρίου» αναγκάστηκαν επίσης να φύγουν.

Αλλώστε η ύπαρξη Ρωμιών «με ελληνικά διαβατήρια» δεν ήταν μόνο μια, γεμάτη ειρήνη κι ελπίδα, παράγραφος της συμφωνίας ειρήνης και φιλίας που υπογράφηκε μεταξύ Ατατούρκ και Βενιζέλου τη δεκαετία του '30 (Seyri Sefain). Οι άνθρωποι αυτοί αποτελούσαν παρακαταθήκη του Οθωμανικού παρελθόντος και τα τελευταία ίχνη μιας αρχαίας, μακραίωνης Βυζαντινής

Her şeyden habersiz halde Varlık Vergisi, 6-7 Eylül vandalizmi gibi politikaların mağduru Rumları bu kez sınır dışı kararı bekliyordu. Hem de sadece sınır dışı edilmeleriyle yetinilmedi. Utanç verici biçimde, "suçlu olduklarına" ilişkin bir metin zorla imzalatılarak, mallarına ve bankalardaki paralarına el konarak Rumlar ülkeden gönderildi.

Giderlerken yanlarına sadece hatıralarını, sevdiklerinin fotoğraflarını, özlemlerini alabildiler. Bir de kişisel olarak 20 kilo eşya ve 200 lira (o dönemin kuruyla 22 dolar) götürmelerine izin verildi. Gümrük kapılarında aşağılanarak arandıklarında o hatıraların iliştiirildiği çerçeveler bile ellerinden alındı.

Dönemin hükümeti, Yunanistan Kıbrıs için çözüm masasına oturursa, Rumların geri dönebileceğini ilan etti. Beklenen olmadı ve Rumlar vatanlarından uzaklaştırıldı.

Şimdi 1964 yılındaki sürgünün 50. yıldönümünde bu sergi ile geçmiş, komşularımızı, hiç unutmadığımız dostlarımızı bir kez daha anıyoruz. O dönemde yaşanan acılara, hüzne, özlemlerle geçen yıllara, İstanbul anılarıyla sönüp giden hayatlara saygı duruşunda bulunmak istiyoruz. Her iki ülkede de milliyetçi, politikacıların ayrımcı ve ötekileştiren politikalarına inat, komşularımızla yeniden buluşuyoruz.

Bu sergide 1964'ü yaşayan mağdurların tanıklığını, gidişlerinin öyküsünü, Yunanistan'da nasıl "bir gün nasılsa döneceğiz" beklentilerini, bitmeyen özlemlerini ve tarihin yargısından kaçamayacak siyasetçileri tanıyacaksınız. Bu sergide fotoğraflarla bir dönemin acılarına tanık olacaksınız.

Acılar, yitip giden hayatlar, kaybolan umutlar bir daha geri gelmeyecek. Ama "bir daha asla" demek için, eksilip gitmekte olan renklerimizden birini soldurmamak için, eşit, özgür, adil bir Türkiye için 1964'ü anıyor ve o günler adına, acıları paylaşıyoruz.

Siz yokken bir eksijiz. . .

παράδοσης. Η Ανατολία υπήρξε μία «πύλη» στην οποία συναντιούνταν οι λαοί επιτρέποντας ζυμώσεις διαφορετικών πολιτισμών, θρησκειών και παραδόσεων. Μία τέτοια πύλη λοιπόν σφραγιζόταν το 1964.

Οι εξελίξεις που χρησιμοποιήθηκαν ως αφορμή για την απέλαση των Ρωμιών του 1964, στην πραγματικότητα, δημιούργημα της εξωτερικής πολιτικής. Οι Ρωμιοί που κατοικούσαν στην Τουρκία στοχοποιήθηκαν προκειμένου να επιτευχθεί λύση στο αδιέξοδο που είχε προκύψει στην προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού.

Οι Ρωμιοί, ανυποψίαστοι για τις άδικες πολιτικές όπως με το Φόρο Περιουσίας και τους βανδαλισμούς των Σεπτεμβριανών, βρέθηκαν αυτή τη φορά αντιμέτωποι με την απόφαση της απέλασης. Αλλά δεν ήταν μόνο η απέλαση. Αναγκάστηκαν να υπογράψουν ένα ντροπιαστικό κείμενο στο οποίο παραδέχονταν την «ενοχή» τους και αφού το κράτος έβαλε χέρι στην περιουσία τους, διώχτηκαν από τη χώρα.

Μονάχα τις αναμνήσεις, τις φωτογραφίες των προσφιλών τους προσώπων, και τις πεθυμίες τους μπόρεσαν να πάρουν μαζί τους. Επιπλέον τους επιτράπηκε να πάρουν μαζί τους αποσκευές 20 κιλών και 200 Τλ (ή 22 δολάρια σύμφωνα με την ισοτιμία της εποχής). Όταν τους έψαξαν στο συνοριακό τελωνείο, τους πήραν μέχρι και τις κορνίζες που φυλούσαν τις μνήμες τους.

Η κυβέρνηση διακήρυξε ότι αν η Ελλάδα καθόταν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό, υπήρχε πιθανότητα να επιστρέψουν οι Ρωμιοί. Οι προσδοκία αυτή δεν πραγματοποιήθηκε, και οι Ρωμιοί έμειναν μακριά από την πατρίδα τους.

Με την παρούσα έκθεση, με αφορμή την 50ή επέτειο μνήμης των Απελάσεων του 1964, τιμάμε και πάλι το παρελθόν, τους γείτονες και τους αλησμόνητους φίλους μας.

Θέλουμε να αποτίσουμε σεβασμό στα βάσανα εκείνης της περιόδου, στους καημούς, στα χρόνια που πέρασαν με νοσταλγία, στις ζωές που έσβησαν και χάθηκαν με τις αναμνήσεις της Πόλης.

Σε πείσμα των εθνικιστικών, διαιρετικών και αποξενωτικών πολιτικών που επιβάλλουν οι πολιτικοί και στις δυο χώρες, ξαναβρισκόμαστε με τους γείτονές μας.

Στην έκθεση αυτή θα γνωρίσετε τις μαρτυρίες όσων έζησαν την αδικία του '64, καθώς και την ιστορία της εξόδου, τις προσδοκίες επαναπατριsmού όσων βρέθηκαν στην Ελλάδα, την ατελείωτη νοσταλγία, και πολιτικούς που θα παραμένουν για πάντα υπόλογοι απέναντι στην ιστορία. Στην έκθεση αυτή θα γίνετε μάρτυρες στα βάσανα μιας εποχής μέσω των φωτογραφιών.

Τα βάσανα, οι ζωές που μαράζωσαν και πάνε και οι χαμένες ελπίδες δεν πρόκειται να επιστρέψουν. Προκειμένου όμως να πούμε «ποτέ ξανά» και να μην ξεθωριάσει ένα από τα χρώματά μας που με τον καιρό ατόνησε και χάθηκε, τιμούμε τη μνήμη του '64 και στο όνομα εκείνων των ημερών μοιραζόμαστε τους κοινούς μας πόνους, για μια Τουρκία ισότητας, ελευθερίας και δικαιοσύνης. Χωρίς εσάς είμαστε λειψοί...

Gurur ve hüzün. Gurur, çünkü gençlerin bu olay konusunda ne kadar hassas olduğunu gördüm. Hüzün, çünkü o karanlık günlere döndüm. Politikacılar, lütfen artık tüm dünyada azınlıklara dokunmayın. Biz insanız, rehine değil.

Barba Yorgo

1964 yılında hüzünlü seyircisiydim bu travmanın. 2014 yılında neden kaybettiğimizi hatırlamam ikinci travmadır benim için.

"Fıstık" Ahmet Tanrıverdi

Milliyetçilikle barış yan yana gelmiyor, gelemiyor.

Hasan Cemal

Υπερηφάνεια και θλίψη. Υπερηφάνεια, επειδή δείχνει την ευαισθησία των νέων για το γεγονός αυτό. Θλίψη; επειδή επέστρεψα σε εκείνες τις σκοτεινές μέρες. Παρακαλώ τους πολιτικούς σε όλο τον κόσμο αυτό να μη θίγουν τις μειονότητες. Είμαστε άνθρωποι και όχι όμηροι.

Μπάριμπα Γιώργος

Υπήρξα θλιμμένος παρατηρητής του τραύματος το έτος 1964. Αποτελεί για εμένα δεύτερο τραύμα το 2014 βλέποντας το τι χάσαμε.

(Φιστικ) Αχμέτ Ταυριβερντί

Ο Εθνικισμός και η ειρήνη δεν συμβαδίζουν.

Χασάν Τζεμάλ

Sürgünün sergisini gezerken Barba Yorgo ile tanıştırdım. İmroz'dan gelmişti. Bu bile gözlerinin dolmasına, ağlamaklı olmasına yetti. Benim de.

Evvel özel bir dramdır ülkemde sürgün.

Çadır kültüründen gelenler bilmez. Onlar taş taş üstüne koymamış, bir uygarlık yaratmamışlardır ki.

Arkalarına bakmadan giderler batıya doğru.

Biz ise "vatan" yitirmenin acısını yaşarız yeni nesillerimizle.

Van, Ahtamar, Ana vatandan İyonya, Constantinopol vatana kadar.

Pakrat Estukyan

İşte yine aynı hikâye.

Türkleştirebildiklerimizden misiniz?

Türkleştiremediklerimizden misiniz?

Bu gerçekleri ne kadar daha çok öğrenirsek, ne kadar çok bilgi sahibi olursak, insanlaştırebildiklerimizden olmayı başarabileceğiz!

Ben tüm bu insanları geri istiyorum. Nerede bu insanlar?

Zeynep Tanbay

Με σύστησαν στον «Μπάρμπα Γιώργο» όταν έβλεπα την Έκθεση των Απελάσεων. Είχε έλθει από την Ίμβρο. Και μόνο αυτό ήταν αρκετό να γεμίσουν τα μάτια του. Το ίδιο και εγώ.

Στην χώρα μου αποτελεί ένα ειδικό δράμα η εξορία.

Αυτό δεν το καταλαβαίνουν αυτοί που προέρχονται από τον πολιτισμό των σκηνών. Αυτοί δεν έχουν οικοδομήσει ποτέ και δεν έχουν βάλει μια πέτρα πάνω στην άλλη. Δεν έχουν δημιουργήσει πολιτισμό.

Χωρίς να κοιτάζουν πίσω τους προχωρούν προς της Δύση.

Εμείς δε ζούμε το τραύμα της απώλειας «πατρίδων» με τις νέες μας γενιές.

«Βαν, Αχταμάρ, όλες οι πατρώες πατρίδες από την Ιωνία μέχρι της Κωνσταντινούπολη»

Πακράτ Εστουγιάν

Η ίδια ιστορία πάλι.

Είστε από αυτούς που καταφέραμε να σας εκτουρκίσαμε;

Μήπως από αυτούς δεν καταφέραμε να σας εκτουρκίσουμε;

Τις αλήθειες αυτές όσο πολύ τις κατανοήσουμε, όσο περισσότερο τις μάθουμε, θα καταφέρουμε να σας εξανθρωπίσουμε!

Εγώ θέλω όλους τους ανθρώπους να γυρίσουν πίσω. Που είναι οι άνθρωποι αυτοί;

Ζεϊνέπ Τάνμπαϊ

Benim çocukluğumda bazı arkadaşlarım vardı. Silva, Niko gibi adları vardı. Sonra onlar bir anda kayboldular. Etrafımızda onlara ne olduklarına dair öyle soru falan sorulmadı. Belki de soruldu, cevap verildi, ama biz çocuklar ne olduklarını öğrenemedik.

Sonradan anladım, o sene 1964 imiş.

Hayatımız kuruyormuş, farkında değilmişiz meğer. Neyse inşallah bundan sonra daha da kurumaz.

Ferhat Kentel

Yapmış olduğunuz bu toplantı ve gösteri için teşekkür ederiz. Her iki toplumun yaklaşmasında katkı yapacağına emin olabilirsiniz.

Niko Kazilas

Είχα σαν παιδί κάποιους φίλους με τα ονόματα Σίλβα, Νίκο κτλ. Αυτοί χάθηκαν κάποια στιγμή. Δεν ρώτησε κανένας στο περιβάλλον μου τι έγινε σε αυτούς; Ίσως ερώτησαν κάποιοι τις συνέβη σε αυτούς και δόθηκε απάντηση όμως εμείς σαν παιδιά δεν μάθαμε τι έγινε. Αργότερα το κατάλαβα αυτό συνέβη το έτος 1964.

Ξεραινόταν οι ζωή μας και δεν το καταλάβαμε τότε. Ελπίζω να μην ζήσουμε μια ακόμη φορά μια τέτοια ξήρανση.

Φερχάτ Κεντέλ

Σας ευχαριστώ για την οργάνωση της Έκθεσης και της συνεδρίασης αυτής και είμαι βέβαιος ότι θα βοηθήσει στην προσέγγιση των δύο Κοινοτήτων.

Νίκος Κάζιλας

1964 Sürgünü'yle yüzleşmek imkânını verdiğiniz için bir Türk vatandaşı olarak teşekkür ederim. İstanbullu bir Rum olarak da bu tarihî ayıbın bir daha gerçekleşmemesi ve bilinmesi hatta unutulmaması için devletin Rum toplumundan özür dilemesini ümit ederim.

Toplumumuz haksız yere çok acılar çekmiştir. Ağır bedeller ödemiştir, ancak geleceğini ısrarla ait olduğu topraklarda aramaktadır.

Aidiyetine ve değerlerine sevdalıdır.

Babil Derneği'nin yeni ve genç yöneticileri, eskiyi hatırlatmak, geçmişle yüzleşmek ve geleceği teminat altına almak için 50. yılında bu değerli çalışmayı bizlere hazırladılar, armağan ettiler. Çok teşekkür ederim. Umarım toplumlarımız eserinizden esinlenir.

Laki Vingas

Üzücü, inşallah tekrarlanmaz. 1951 doğumluyum. Mösyö Antonyo Atina'ya sürüldü. Bir hafta sonra gerek yüksek tansiyon, gerek üzüntü gerekse gururdan 1 ay sonra hayatını kaybetti. Kendisini saygı ile anıyorum. Fransız Konsolosluğu'nun arka sokağında üçgen şeklinde bir binanın altında araba parçası satardı kendisi.

Sema Afas

Σας ευχαριστώ ως πολίτης της Τουρκίας για την ευκαιρία που με δώσατε να εξοικειωθώ με την εξορία του 1964. Ελπίζω μάλιστα ως Κωνσταντινουπολίτης το Κράτος να ζητήσει συγγνώμη από την Ρωμαίικη Κοινότητα ώστε να μην ξανασυμβεί το αίσχος αυτό, να υπάρξει ενημέρωση και περισσότερο να μην ξεχαστεί.

Η Κοινότητα μας έχει υποφέρει πάρα πολλά, χωρίς να υπάρχει λόγος. Αν και το κόστος υπήρξε πολύ βαρύ, τα μέλη της Κοινότητας μας αναζητούν με επιμονή το μέλλον τους σε αυτά τα χώματα. Είναι πιστοί στο ήθη και τα έθιμα τους.

Οι νέοι του σωματείου Βαβέλ ετοίμασαν και αφιέρωσαν αυτή την αξιόλογη Έκθεση για να μας θυμίσουν το παρελθόν, την εξοικείωση με τα αυτά και να εξασφαλίσουν να μην συμβούν αυτά στο μέλλον στα 50 χρόνια των Απελάσεων. Τους ευχαριστούμε πολύ. Ελπίζω οι Κοινότητες μας να εμπνευστούν από το έργο αυτό.

Λάκης Βίγκας.

Θλιβερά, μακάρι να μην επαναληφθούν. Είμαι γεννημένος το 1951. Ο κύριος Αντώνης εξορίστηκε στην Αθήνα. Μετά από ένα μήνα έχασε την ζωή του στην Αθήνα από την υψηλή πίεση, βαριά θλίψη και απαξίωση του. Τον θυμούμαι με σεβασμό. Πωλούσε ανταλλακτικά αυτοκινήτων σε ένα κατάστημα που ήταν στο ισόγειο τριγωνικού κτιρίου πίσω από το Γαλλικό Προξενείου.

Σεμά Αφάς

Barbarlık insanlığın ortak malıdır. İki tarafın da geçmişten gelen suçları var. Ama 6-7 Eylül Olayları bizim yüz karamızdır.

Hilmi

Hazırlamış olduğunuz bu güzel sergi için kendi adıma ve akrabalarım adına teşekkür ederim.

Ben bu sergideki zararları görmemiş bir genç bireyim fakat atalarımızın başına gelen her şeyden haberdarım. Bu durumdan başkalarını da haberdar ettiğiniz için size teşekkür ederim.

Nikos Evandres

Ne mutlu bize ki artık bu konular konuşulabiliyor ve hatta bu konularla ilgili sergiler dahi açılabilir. İnsanlar bilmedikleri şeyleri öğrenip "Bunları biz mi yapmışız?" diyebiliyorlar. Bilinçleniyoruz, evet artık yavaş yavaş demokrasi geliyor. Böyle günler düşünülmez hatta konuşulmazdı.

Abacıyan

Η βαρβαρότητα αποτελεί κοινό κτήμα της ανθρωπότητας. Εγκλήματα έχουν κάνει και οι δυο πλευρές. Όμως τα γεγονότα της 6-7 Σεπτεμβρίου αποτελούν την δική μας μαύρη σελίδα.

Χιλμί

Εξ ονόματος των συγγενών μου και εμού το ίδιου σας ευχαριστώ για την Έκθεση που δημιουργήσατε. Αν και είμαι εγώ ένας νέος που δεν υπέστην τα τραύματα που παρουσιάζονται στην Έκθεση .. είμαι ενήμερος για όλα το τι υπέστησαν οι πρόγονοι μας.

Σας ευχαριστώ που ενημερώσατε και άλλους για τα γεγονότα αυτά.

Νίκος Εβάνδρες

Τι ευτυχία που μπορούν να συζητούνται τα γεγονότα αυτά και μάλιστα γίνονται αντικείμενο εκθέσεων. Οι άνθρωποι μαθαίνοντας τα άγνωστα για αυτούς γεγονότα μπορούν και αναρωτιούνται κάναμε εμείς αυτά; Συνειδητοποιούμε και έτσι έρχεται η δημοκρατία σιγά σιγά. Τέτοιες επέτειοι όχι μόνο δεν μιλούντουσαν αλλά δεν μπορούσαν να τις αναπολεί κάποιος.

Αμπατζιγιάν

Yaşadığımız coğrafyanın faili belli sebeplerden dolayı ne kadar ortadayken ve mevcut iktidar mekanizmaları tecessüs marifetiyle halen belli tekil tanımlarını gündelik dil üzerinden taciz ederken böyle bir sergi yoluyla hepimizin malumu günahların ifşa edilmiş olması fazlasıyla önem taşımakta. Dolayısıyla bu sergiye çok şey borçluyuz. Acıların ve hakikatin sahiplenilmesi açısından önemli bir hamle.

Fatih

Tüm Rumlardan özür diliyorum. Hayatlarını mahvettik.

Bazen bu ülkenin geçmişinden utanıyorum... Keşke tüm acıları ben çekseydim, diyesim geliyor. Acılarınız acılarım, mutluluğunuz mutluluğum.

İsmail Dinç

Η Έκθεση αυτή αποκτά πολύ μεγάλη σημασία αφού αποκαλύπτονται οι πρωταίτιοι των γνωστών αμαρτημάτων και ενώ είναι γνωστές οι αιτίες και οι θύτες στην γεωγραφία αυτή, οι μηχανισμοί της εξουσίας συνεχίζουν τις καθημερινές φραστικές επιθέσεις με την επίκληση περιέργων κατορθωμάτων. Επομένως οφείλουμε πολλά στην έκθεση αυτή. Αποτελεί πολύ σημαντικό βήμα η αποκάλυψη του πόνου και της αλήθειας.

Φατίχ

Ζητάω συγγνώμη από τους Ρωμιούς, Καταστρέψαμε τις ζωές τους .

Μερικές φορές ντρέπομαι για το παρελθόν της χώρας αυτής... μου έρχεται να λέω μακάρι να είχα υποφέρει όλα αυτά εγώ. Οι πόνοι σας είναι πόνοι μου, η ευτυχία σας ευτυχία μου.

Ισμαήλ Ντίντζ.

Her gelen bu şehri neden zorbaca değiştirmeye çalışıyor, şimdi daha iyi anlıyorum...

Bülent Aydın

Her valiz kendi sürgününü, her giden hasret kamburunu sırtında taşır.

Bugün burada gördüğüm, dinlediğim her öykü o yılların atmosferinde ülkenin her yerine tezahür ettiği gibi Diyarbakır'ın havasına da nüfuz eder. Ülkede egemen olan bu hava Diyarbakır'ın Ermenisizleşmesine de vesile olur. Büyük toplumsal göç başlar...

Diyarbakır Ermenisiz ne kadar ruhsuz ise Rumsuz kalan İstanbul da öyle.

Emeği geçen herkese gönülden teşekkürler.

Silva

Kurtuluşlu bir Rum'un torunu olarak bu geçmişi görmek... Geleceğe sahip çıkmak şart...

Τώρα καταλαβαίνω καλλίτερα για ποιο λόγο κάθε νέο ερχόμενος θέλει να αλλάξει με βία την πόλη αυτή..

Μπουλέντ Αϊντίν

Κάθε βαλίτσα κουβαλάει την δική της εξορία, κάθε εκτοπισθείς φέρει στη ράχη του την νοσταλγία. Όπως κατακυριεύσε όλη την χώρα αυτά που είδα και τις ιστορίες που άκουσα σήμερα εδώ εκείνη την εποχή απλώθηκε και στο Ντιγιαρμπακίρ. Η ατμόσφαιρα αυτή που εξουσιάζει την χώρα είχε σαν αποτέλεσμα να αφανιστεί και ο Αρμενισμός του Ντιγιαρμπακίρ. Άρχισε μια μεγάλη κοινωνική μετανάστευση...

Όσο το Ντιγιαρμπακίρ είναι άψυχο χωρίς τους Αρμενίους τόσο και άψυχη είναι η Κωνσταντινούπολη χωρίς τους Ρωμιούς.

Ευχαριστώ από καρδιάς για όσους κόπιασαν.

Σίλβα

Σαν ένας εγγονός ενός Ρωμιού από τα Ταταύλα βλέπω το παρελθόν... προϋπόθεση να κατανοήσω το μέλλον...

Çığlık çığlığa suskunluğum...

Hasan Seçkin

Anadolu'dan yolu geçen, toprağından edilen, vatanından koparılan tüm insanlara selam olsun...

Reyhan Eren

Anadolu'nun pek çok halkına olduğu gibi Rumlara da kocaman bir özür borcumuz olduğunu düşünüyorum. Ben atalarım adına özür diliyorum!

F. Yangır

Είμαι σιωπηρή από κραυγή σε κραυγή..

Χασάν Σετζκίν

Χαιρετώ όσους εκπατρίστηκαν με βία και εκριζώθηκαν και περνάει ο δρόμος τους από την Ανατολή... Καθηγητής Φιλοσοφίας

Ρεϊχάν Ερέν

Πιστεύω ότι οφείλουμε μια μεγάλη συγνώμη όπως σε πολλούς λαούς της Ανατολής και στους Ρωμιούς. Ζητάω συγνώμη στο όνομα των προγόνων μου!

Φ. Γιανγκίρ

TC hükümetleri hâlâ özür dilemeyecek mi?

Ayıptır, biraz yüzünüz kızarsın.

Önce Ermeniler, sonra Rumlar.

Şimdi de sıra Kürtlere geldi, ama onlar bu kadar kolay teslim olmadılar, olmayacaklar.

Numan Kürkçü

Türkiye Cumhuriyeti'nin mahsulü "homojen toplum" yaratma gayesiyle devletin tüm resmî organlarınca marjinalleştirilen gayrimüslimler temel insan haklarından dahi yararlanamayacak pozisyona geldiler.

Yeniden yaratılmış gerçek dışı toplumsal hafıza milliyetçi kaygılarla örüldü.

Karşı hafızayı yaratmak adına "vicdanlarını" ortaya koyan dostlarımı selamlıyorum.

Aren

Tebrikler!

Sadece unutturulmaya çalışılan yakın tarihe ve sistematik trajediye değil, aynı zamanda gerek İstanbul gerekse de tüm Türkiye'nin neden ve nasıl sığlaştırıldığına ışık tutan başarılı bir çalışma.

Alper

Δεν θα ζητήσει η Κυβέρνηση της Τουρκίας συγγνώμη ακόμα;

Ντροπή, ας κοκκινίσει τουλάχιστο το πρόσωπο σας.

Πρώτα τους Αρμενίους

Μετά οι Ρωμιοί.

Ήλθε η σειρά στους Κούρδους, όμως αυτοί δεν παραδόθηκαν τόσο εύκολα, δεν θα παραδοθούν.

Νουμάν Κιουρκτζού

Οι μη-Μουσουλμάνοι με τις πολιτικές της Ρεπουμπλικανικής Τουρκίας για «ομογενή κοινωνία» περιθωριοποιήθηκαν από όλα τα επίσημα όργανα της Τουρκίας και έφθασαν στο σημείο να μην επωφελούνται ακόμα των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Η τεχνητά πλαστή συλλογική μνήμη κτίστηκε με εθνικιστικούς καημούς.

Χαιρετώ τους φίλους που δίνουν την «ψυχή» τους κατά της πλαστής μνήμης.

Αρέν

Συγχαρητήρια !

Πρόκειται για μια πετυχημένη εργασία που όχι μόνο αποκαλύπτει τις αλήθειες για την πρόσφατη ιστορία που προσπαθούν να συγκαλύψουν αλλά προβάλλει το πώς και γιατί η Τουρκία ισοπεδώθηκε.

Άλπερ

Bütün bu Yunan uyruklu fakat Türk vatandaşı adına çok teşekkürler. Biz Rumlar için yıllar sonra yaşadığımız sevdiğimiz memleketimiz olan [...] yeni nesil açık kapalı ve düşünceli

insanlara sizlere tebrik eder teşekkür ederiz.

1964 yılında memleketinden kovulan Pandeli Sotirakis anısına Maro Bilenler

Sizlerle birlikte bu topraklardan, sanata, esnaflığa, komşuluğa dair güzel ne varsa gitti. Koparıldığınız topraklara nefret ekildi sadece. Rahat uyuyun güzel insanlar.

Canan

Θερμά ευχαριστώ σε αυτή την εκδήλωση για τους Έλληνες υπηκόους αλλά και πολίτες της Τουρκίας. Εμείς οι Ρωμιοί ευχαριστούμε και συγχαίρουμε όλους τους ελεύθερα

σκεπτόμενους και με ανοικτούς ορίζοντες νέους της αγαπητής μας πατρίδας.

Οι εκδιωχθέντες το 1964 από την πατρίδα τους Παντελής Σωτηράκης και Μάρο Μπλιενλέρ.

Μαζί με εσάς ότι όμορφο υπήρχε για την τέχνη, επαγγελματισμό, γειτονία έφυγε. Στα χώματα που εκριζωθήκατε φυτεύτηκε μόνο μίσος. Να κοιμάστε ήσυχα ωραίοι άνθρωποι.

Τζανάν

Vatanından kovulurken bile beslediği kedisini bırakamayan, her türlü mutlu ve acı günlerini, yaşadıkları evlerini, mahallelerini, kiliselerini, mezarlarını, geçmişini bırakmaya zorlanan âdeta işkence edilerek bu ülkeden kovulan insanların bu ülkeye düşman olmaları imkânsız ötesi bir şeydi.

Çocukluğumdan beri bildiğim Tarlabası'nın, Balat'ın ve diğer semtlerin şimdiye kadar neden kimseye yâr olmadığını, hayır getirmediğini büyüyünce okuduğum kitaplardan daha iyi anladım.

Kimsenin ahı kimseye yâr olmuyor!

Bu sergiyi gerçekleştirebilmek, unutulmaya, unutturulmaya çalışılanların tekrar hatırlatılması bakımından muhteşem. İçim kan ağladı.

Hiçbir gerçek yok sayılmaz, örtülemez.

Emeği geçen herkese sonsuz teşekkürler.

Emel Cengiz

Ceberrut devlet 50 yıldır aynı.

Kedili fotoğraftaki çocuk bugün ölen Berkin'e ne kadar benziyor. İki de devletin ötekisi. Sürgüne yollamak, hatta öldürmek... Devlet deyince aklıma gelenler... Yazık...

Nurgün

Ήταν αδιανόητο αυτοί οι άνθρωποι να ήταν εχθροί της χώρας αυτής, όταν είχαν την έννοια να ταΐζουν τα κατοικίδια τους όταν τους έδιωχναν από τα σπίτια τους που ζούσαν με τις χαρές και τις λύπες τους, τις γειτονιές τους, τις εκκλησίες τους, τα κοιμητήρια τους και το παρελθόν τους .

Μεγαλώνοντας και διαβάζοντας βιβλία κατάλαβα για ποιό λόγο δεν έχει μείνει κανένας τους στις γειτονιές Ταρλάμπασι και Μπαλατά και δεν συνεισφέρει στα ευαγή τους ιδρύματα.

Σε κανένα δεν μένει το άχτι κανενός.

Η υπενθύμιση ξανά με την Έκθεση αυτή των γεγονότων που έχει γίνει προσπάθεια να συγκαλυφθούν είναι υπέροχη. Μέσα μου έκλαψα με αίμα.

Με εκτίμηση

Καμιά αλήθεια δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν υπάρχει και δεν μπορεί να καλυφθεί..

Σε όσους κόπιασαν άπειρες ευχαριστίες.

Εμέλ Τσενγκίζ

Το σκληρό κράτος το ίδιο 50 χρόνια.

Πόσο μοιάζει το παιδί με την αγκαλιά την γάτα με τον Μπερκίν που χάσαμε σήμερα. Και οι δύο είναι ο «άλλος» για το Κράτος στο να εξοριστούν και ακόμα να τους σκοτώσει.. αυτά έρχονται όταν ακούω την λέξη κράτος ..τι κρίμα...

Νιλγκούν

Bir Kınıalıadalı olarak izlediğim o barkovizyon programı ve bu yaratmış olduğunuz sergi, bir Ermeni-Türk'ü olarak beni daha çok etkilemiştir. Zira o tarihte bu olayların 10 yaşındaki bir tanığıydım, çok üzgünüm.

Nuran Köseoğlu

Sergiyi düzenleyenlere,

Bizi aydınlattığınız, yazılmayan, okutulmayan tarihimizi bize gösterdiğiniz için teşekkür ederim.

Tezcan Çakmak

Hristo ve Nino Elmacioğlu Beyler...

Bu sergiyi sizler için gezdim...

Doret

Ως ένας από την νήσο Πρώτη έχοντας παρακολουθήσει την τηλεοπτική σας εκπομπή και η Έκθεση αυτή με επηρέασε πολύ. Τούτο διότι με επηρεάζει περισσότερο η Έκθεση αυτή επειδή είμαι Αρμένης της Τουρκίας. Εκείνη την περίοδο ήμουν δέκα ετών και είμαι πολύ στενοχωρημένος.

Νουράν Κιοσέογλου

Προς τους δημιουργούς της Έκθεσης

Σας ευχαριστώ για το ότι μας διαφωτίσατε και δείξατε την ιστορία που δεν έχει γράφεται και δεν διδάσκεται.

Τεζτζάν Τζακμάκ

Κύριοι Χρήστο και Ντίνο Ελματζιογλου ...

Περιηγήθηκα την Έκθεση αυτή για εσάς ...

Ντορέτ

O iyi insanlar o güzel atlara binip gittiler. Teşekkürler anımsattığınız ve farkındalık yarattığınız için.

Halil Kaynak

Ben olayın bizzat şahidiyim, farkındalığım ise 19.01.2007'de başladı. 05.04.1957 doğumluyum. Feriköy'de en üst katta otururduk ve 1 nolu dairede İmroz'dan gelen Rum komşularımız vardı, onların bir gün can havliyle annemle vedalaştıklarını ve eğer şartlar değişirse tekrar turist olarak gelebileceklerini söylediklerini duydum. Bunu söyleyen kişi ise şu an canlı tanıklık yapan Barba Yorgo'nun ablası İrini Piangos (Zorbani)'dir. Keşke hiçbiri yaşanmasaydı ve bu değerlerle biz ülkemizde birlik beraberlik içerisinde imrendirici bir ömür sürebilsaydık.

Çok teşekkürler

Kumbaracı Yokuşu, Kapıkulu Sokak'ta çocukluğum geçti. Vasa teyze, Golyapi ablalarımla büyüdüm. Hiçbir sınıf farkı yoktu halklar arasında. Fakat daha sonra bu güzel insanları bir daha görmedim. Tüm renkleri kaybetmiştim. "Öteki" ne demekti, bu daha sonra öğrendiğim bir kelime oldu.

Hep siyasetçiler yüzünden, olan halklara oluyor. Acı, hüznün, ayrılık bir bavula sığar mı?

Nevin Dertkesen

Εκείνοι οι καλοί άνθρωποι έφυγαν ιππεύοντας τα ωραία άλογα. Σας ευχαριστούμε για το ότι μας το θυμίσατε και προβάλατε την διαφορετικότητα.

Χαλίλ Καϊνάκ.

Είμαι αυτόπτης μάρτυρας του γεγονότος, γεννημένος την 5/4/1957 και η διαφορετικότητα μου άρχισε την 19/1/2007 (σημ. η ημέρα που δολοφονήθηκε ο Αρμένης δημοσιογράφος Χράντ Ντίνκ). Μέναμε στο Φερίκιοϊ στον τελευταίο όροφο και στο διαμέρισμα αρ.1 έμεναν Ρωμιοί γείτονες μας που είχαν έλθει από την Ίμβρο. Μια μέρα άκουσα που αποχαιρετούσαν με καημό την μητέρα μου λέγοντας ότι μια μέρα ίσως έλθουν σαν τουρίστες. Αυτόπτης μάρτυρας αυτού του γεγονότος είναι η μεγάλη αδελφή του Μπάρμπα Γιώργου η Ειρήνη Πιάγκος. Μακάρι να μην είχαν βιωθεί όλα αυτά και να είχαμε ζήσει στην χώρα αυτή με ομόνοια, ηρεμία και ενότητα όλοι μαζί.

Πολλά ευχαριστώ

Τα παιδικά μου χρόνια πέρασαν τον ανήφορο Κουμπαρατζι στην οδό Καπίκουλου. Μεγάλωσα με την θεία Βάσα και την μεγαλύτερη αδελφή της Καλλιόπη. Δεν υπήρχε ταξική διαφορά μεταξύ των λαών. Όμως μετά ποτέ δεν είδα αυτούς τους ωραίους ανθρώπους. Είχα χάσει όλα τα χρώματα. Τι θα πει ο «άλλος», αργότερα το έμαθα και εγώ την έννοια της λέξης αυτής. Όλα προέρχονται από τους πολιτικούς και υποφέρουν οι λαοί.

Ο πόνος, η θλίψη, ο αποχωρισμός μπορούν να χωρέσουν σε μια βαλίτσα;

Νεβίν Ντερτεκσέν

Nasıl söylenir bilemiyorum. Bugüne kadar bu kadar cahil yaşadığım ve sizler hakkında pek bilgi sahibi olmadığım için özür dilerim.

Sizleri seviyorum ve saygı duyuyorum.

Uğur Sinar

Bugüne kadar aile büyüklerinden duyduğum o meşum, unutturulmaya çalışılan, adına kalem batırılmayanları, bu ülkeyi terk ettirenleri 16 Mart 1964'ün 50. yılında 20 Dolar 20 Kilo ile cesur bir şekilde hatırlattığınız için teşekkür ederiz.

Keşke bu ülkede böyle şeyler olmasaydı. İstanbul'umuzun en güzel günleri Rumların ika-met ettiği zamanlardı. Onlar hâlâ görüşmelerde ne kadar iyi insan olduklarını gösteriyorlar.

Efharisto poli

Gülaya Berkan

Sevgili organizatörler,

Böyle güzel, bilgilendirici, Türkiye'nin tarihini aydınlatan bir sergiyi oluşturduğunuz için he-pinizi en içten duygularıyla kutluyorum.

Sürgünün, katliamın çocukluk anıları arasında, hatta çocukluk masalları arasında sürgünün, katliamın büyük yer aldığı biri olarak, bu acıyı anlıyor ve çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Sevgiyle, dostlukla,

Narod Tüfekçi

Πως μπορώ να το πω δεν ξέρω. Κατάλαβα ότι έχω ζήσει μέχρι σήμερα αμαθής και έμαθα χάρη σε εσάς πολλά.

Ζητά συγνώμη για την αμάθεια μου.

Ουγούρ Σινάρ.

Μέχρι σήμερα έχω ακούσει μόνο προφορικά από τους μεγαλύτερους μου το καταραμένο γεγονός αυτό των «20 δολλαρώων-20 κιλών» της 16 Μαρτίου 1964 που εξανάγκασε σε εξορία και για το οποίο κανένας δεν τολμούσε να γράψει. Σας ευχαριστώ που υπενθυμίσατε με γενναίο τρόπο αυτό.

Μακάρι να μην είχαν συμβεί στην χώρα αυτή τέτοια γεγονότα. Οι ωραιότερες μέρες της Πόλης μας ήταν όταν ζούσαν οι Ρωμιοί εδώ. Όταν μιλάς και τώρα με αυτούς βλέπεις πόσο καλή άνθρωποι είναι.

Ευχριστώ πολύ.

Γκιούλγια Μπερκάν

Αγαπητοί οργανωτές,

Σας ευχαριστώ όλους εγκάρδια που δημιουργήσατε μια τέτοια ωραία, ενημερωτική και διαφωτιστική για την ιστορία της Τουρκίας. Ως άτομο που είμαι πολύ εξοικειωμένους με την εξορία, σφαγές στις παιδικές αναμνήσεις και έχοντας ασχοληθεί με το παιδικό παραμύθι, μοιράζομαι τον πόνο αυτό και σας εύχομαι πετυχημένες προσπάθειες και εργασίες.

Με αγάπη και φιλία

Ναρόντ Τουφεξί

Yakın tarihle yüzleşmek için geç bile kalındı bence. İstanbullu Rum bir ailenin kızıyım. Demek ki bizler için umut var, birileri acıları dindirmek için uğraşiyor...

Varlık Vergisi, 1955 ve 1964. Kültürel asimilasyonun çarpıcı gerçekliği.

Lara Eram

Ben bu sergi için sadece teşekkür edebiliyorum size, emeği geçen herkese.

İçimde kocaman bir yumru ile buradan ayrılıyorum.

Symrna'dan Konstantinpol'e taşınmış, Yahudi ve Grek kültürü harmanıyla büyüyen biri olarak en derin saygılarımla,

Oya

Binlerce teşekkür, öğrencilik yıllarımda büyük acılarını bize tekrar hatırlattığınız için elinize sağlık. Sınıfımdaki Yunan tebalı arkadaşlarımı tekrar anımsadım. Onların ağlayan yüzleri hâlâ gözümün önünde.

Sevgilerle.

Έχουμε καθυστέρηση να κοιτάξουμε κατάματα την πρόσφατη ιστορία. Είμαι κόρη μια Ρωμαϊκής οικογένειας. Άρα υπάρχει ελπίδα για εμάς αφού κάποιοι προσπαθούν να απαλύνουν τον πόνο....

Ο Φόρος Βαρλικιού (ευμάρειας), το 1955 και το 1964. Χτυπητά παραδείγματα της πολιτιστικής αφομοίωσης.

Λάρα Εράμ.

Εγώ καταφέρνω μόνο να σας ευχαριστήσω για την Έκθεση αυτή, σε όλους που κόπιασαν. Αποχωρίζουμε από εδώ με ένα μεγάλο κόμπο μαζί μου.

Ως άτομο που μετανάστευσα από την Σμύρνη στην Κωνσταντινούπολη που μεγάλωσα με την ανάμιξη του Εβραϊκού και Ελληνικού πολιτισμού σας υποβάλω τα πιο ειλικρινά σέβη μου.

Ογιά

Χιλιάδες ευχαριστίες, να είστε καλά που με θυμίσατε ξανά τους μεγάλους πόνους των μαθητικών ετών. Αναπολώ του Έλληνας υπηκόους συμμαθητές μου. Είναι μπροστά στα μάτια μου τα κλαμένα πρόσωπα τους.

Με αγάπες

Yakın tarihimizi tüm gerçekleriyle bizlere hatırlatan bu önemli çalışma için Özel Pangaltı Ermeni Orta Okulu öğrencileri, öğretmenleri ve müdürlüğü olarak teşekkürlerimizi sunarız.

Bundan sonraki çalışmalarınızda başarılar dileriz.

8A öğrencileri

Hukukun soğuk, acılı ve buraya özgü kavramlarını "içselleştir"mişiz. Zorla. İstemedem. Dışa vurmayı ve yüksek sesle talep etmeyi de "içselleştir"memiz için bu sergi çok önemli ve özeldi. Teşekkürler.

Οι μαθητές του Αρμένικου Γυμνασίου Παγκάλτι μαζί με τους καθηγητές και την διεύθυνση τους σας ευχαριστούμε για την ενημέρωση με όλες τις αλήθειες για το γεγονός αυτό με μια

επιμελημένη εργασία. Σας ευχόμαστε επιτυχίες στις μετέπειτα εργασίες σας.

Μαθητές της τάξης 8Α

Καταπιέσαμε μέσα μας τους πόνους που αναφέρονται στον τόπο αυτό και ψυχράναμε το δίκαιο. Με την βία. Χωρίς να το θέλουμε. Η Εκθεση αυτή είναι πολύ σημαντική επειδή εξωτερικεύει το αίτημα με μια δυνατή φωνή. Ευχαριστίες.

Bir Büyükkadalı olarak, orada yaşanan dostlukların ışığında tüm bu acıların da bize ne denli onarılmaz duygular bıraktığını aktarmak isterim.

Tüm dileğim bu kültür kaynaşmalarına bireysel olarak açık olan insanlığın siyasi kararları alırken de anlayışı dikkate almasıdır.

Tüm dostluklara selam.

Türkiye'yi terk etmek zorunda kalan kişiler yabancı değildi. Gittikleri yerde belki de mutsuz oldular.

Koray Şahin

Σας ένας Πριγκηπιανός στην σκιά των φιλιών που έχουμε ζήσει εκεί θέλω να μεταφέρω τα αθεράπευτα τραύματα που έχουμε ζήσει τότε με τα γεγονότα αυτά. Ολόψυχα εύχομαι με αυτές τις πολιτιστικές προσεγγίσεις σε προσωπικό επίπεδο και οι πολιτικοί όταν

αποφασίζουν να συμπεριφέρονται παρόμοια.
Χαιρετίσματα σε όλες τις φιλίες.

Αυτοί που εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την Τουρκία δεν ήταν ξένα άτομα. Ίσως δυστύχησαν και εκεί που πήγαν.

Κοραί Σαχίν

O günden bu yana çok da deęişen olmamiş; basın hâlâ yargılıyor, sorgulamıyor.

Tilda

Bu coęrafyanın renkleri soldukça yaşıyor bir dünya umudu azalıyor. O renklere tekrar aynı sıcaklıkta sahip olma şansımız olmasa da bundan sonrası için yeni umutlar taşımak gerekiyor.

“Bu umuttur elimizde kalan,
Göğüslemek için karanlık yarınları”

Metin Altıok

Sevgilerimle,

Özcan Geçer

Δεν άλλαξαν και πολύ τα πράγματα από εκείνη την εποχή, ακόμα και σήμερα ο τύπος δικάζει και δεν αναρωτιέται.

Τίλντα

Στην γεωγραφία αυτή λιγοστεύει η ελπίδα για ένα κόσμο που θα μπορεί να ζει κανείς όσο τα χρώματα της θολώνουν. Αν και δεν μπορούμε να επαναφέρουμε την ζεστασιά των χρωμάτων εκείνης της εποχής τουλάχιστο πρέπει να έχουμε ελπίδες για ένα καλλίτερο

μέλλον.

«Αυτό που έμεινε στο χέρι μας είναι η ελπίδα,
για να αντιμετωπίσουμε τα αυριανά σκοτάδια».

Μετίν Αλτόκ

Με αγάπη

Οζτζάν Γκετζέρ

Bir Kürt olarak bu coğrafyada birlikte yaşamamanın aslında daha çok eskilerden beri ne kadar zor olduğunu şimdi gördüm.

Ben bu insanları geri istiyorum.

Bu insanlarla birlikte aynı toprakları paylaşmak istiyorum.

M. Tuğrul Mollamehmetoğlu

Şuna inancım tam ki hastalıklı bir “devlet” anlayışımız var. Bu devletin arkasında görünmeyen kimler vardır acaba ki, onlarca senedir kurtulamadığımız illetlerle yüz yüze kalmaktayız. Böyle bir devleti ve kurumlarını oluşturan, koruyan, devamını sağlayanlarla mücadele şart.

Ellerinize sağlık, hatırlama, hatırlatma ve düşünme adına.

Sevgilerle, saygılarla,

Raffi Portakal

Ως ένας Κούρδος είδα τις δυσκολίες που υπήρχαν από παλιά στην γεωγραφία αυτή το ότι ήταν πολύ δύσκολο να ζουν όλοι μαζί.

Εγώ ζητάω να επιστρέψουν αυτοί οι άνθρωποι.

Θέλω να ζήσω μαζί με τους ανθρώπους αυτούς.

Μ. Τουγρούλ Μολλαμεχμέτογλου

Πιστεύω ακράδαντα ότι διακατεχόμαστε από μια αρρωστημένη αντίληψη περί κράτους. Υπάρχουν αόρατα άτομα πίσω από το κράτος και αυτοί είναι που έχουν φέρει τα αθεράπευτα δεινά στην χώρα αυτή. Είναι ανάγκη να αγωνιστούμε κατά του κράτους αυτού και των ιδρυμάτων του καθώς επίσης και αυτούς που αγωνίζονται την συνέχιση αυτού.

Να είστε καλά, μνήμη, μνήμη και στο όνομα της σκέψης.

Με σεβασμό και αγάπη.

Ραφί Πορτοκάλ

Umarım yarınlarda dolduracağımız bavullar sadece farklı güzellikleri görmek için taşınır. Tekrar yurdumuza, yuvamıza dönmek üzere hatırlanır.

Belleklerdeki hafıza gelenekleri keşke bilgisayar gibi reset edilebilseydi ama ne mümkün. Ne mümkün acı ve utançla yaşamamak?

Sadece Pandora'nın kutusundadır umut. Bavullarda kalmamış ne yazık ki.

Prof. Dr. Eva Şarlak

Tarihimizin bu çok bilinmeyen olaylarını gündeme getirmek gerçekten çok önemli. Sizleri yürekten kutlarım.

1964 olayları Rumları hedef almışsa da Yunan vatandaşı olup diğer dinlere mensup olan kişiler de bu sürgüne maruz kalmışlardır.

Bunlardan biri de dedem olmuştur.

Yahudi olup Yunan vatandaşı olduğu için Yunanistan'a sürülmüş ve Yunanistan'da da bir azınlık olarak hayatını sürdürmüş ve bizlerden, ailesinden kopuk bir şekilde yaşamak zorunda kalmıştı.

Ailemiz bu acılarla uzun süre yaşasa da bu tür sergiler geç de olsa acımızı bir nebze hafifletmektedir.

Teşekkürler,

Davit

Εύχομαι οι βαλίτσες που θα γεμίσουμε στο μέλλον να είναι για να δούμε τις άλλες ομορφιές. Είθε να ετοιμάζονται για να γυρίσουν στην πατρίδα μας και στην φωλιά σας.

Μακάρι να μπορούσε κανείς να αποκαταστήσει τις αναμνήσεις παράδοσης στην μνήμη όπως σε ένα υπολογιστή, πράγμα αδύνατο. Πως είναι δυνατό να μην αισθανθεί κανείς την ντροπή και τον πόνο αυτό !

Η ελπίδα είναι μόνο στο κουτί της Πανδώρας. Τι κρίμα δεν έχει μείνει μέσα στις βαλίτσες.

Καθ. Δρ. Εύα Σαρλάκ.

Πολύ σημαντικό η προβολή ενός γεγονότος που είναι λίγο γνωστό στην Ιστορία μας. Σας συγχαίρω ολόψυχα.

Αν και τα γεγονότα είχαν στόχο τους Ρωμιούς, άτομα που είχαν άλλη θρησκεία που είχαν Ελληνική υπηκοότητα υπέστησαν απέλαση.

Ένας από αυτούς ήταν και ο παππούς μου.

Απελάθηκε στην Ελλάδα ως Εβραίος με Ελληνική υπηκοότητα όπου έζησε σαν μειονότητα και εξαναγκάστηκε να ζήσει απομονωμένα από εμάς και την οικογένεια του.

Η οικογένεια μας έζησε μεγάλο διάστημα τον πόνο αυτό. Εκθέσεις όπως αυτές, αν και έχουν γίνει πολύ αργά, απαλύνουν έστω και λίγο τον πόνο μας.

Ευχαριστίες

Νταβίτ

Tüm bu anlatılanları dinlemek, tüm bu fotoğraflara bile bakmak bu kadar acı verirken kim bilir nasıl fırtınalar koptu gidenlerin kalbinde.

Çok üzgünüm.

λυπάμαι πολύ

λόνα

Birilerini öteki olarak gördüğümüz sürece maalesef bu döngü devam edecek. Döngüyü kırmanın tek yolu döngüden çıkmaktır.

“İçimdeki boşluğu yolculukla dolduramadım kardeşim”

Ellerinize sağlık...

Derya Ülker

Φαντάζεται κανείς την θύελλα που συνέβη τότε όταν πόσο στεναχωριέται και μόνο όταν βλέπει τις φωτογραφίες.

Λυπάμαι πολύ

Ιλόνα

Εφόσον συνεχίζει να βλέπουμε κάποιους ως «άλλους» θα συνεχίσει αυτός ο φαύλος κύκλος. Ο μόνος τρόπος να σπάσει κανείς τον φαύλο κύκλο είναι να βγει από αυτόν.

Μη αναγνώσιμη η υπογραφή.

Υπάρχει η εικόνα

«Αδελφέ μου δεν μπόρεσα να γεμίσω το κενό μέσα μου με το ταξίδι»

Συγχαρητήρια θερμά

Ντεργιά Ουλκέρ

Ben İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğrencisiyim. Proje alanımız Kurtuluştta. Birkaç haftadır gezip, araştırıp, okuyup dinliyorum, Rum halkı ve hikâyelerinin nabzını orada tutmaya başladım. Tam da böyle bir zamanda böyle bir fırsat, böyle bir sergiyle karşılaşmak inanılmaz etkileyiciydi. O dönem gitmek zorunda kalan Rumlarla ilgili hikâyeleri topluyorum ve bu dönem kapsamında bu hikâyelerle bağlantılı bir koleksiyon müzesi tasarlıyorum. Hikâyeleri dinlemek, anlamak ve hissetmek tüm proje çalışmalarımın daha kıymetli benim için. Ulaşmak, anlatmak istediğiniz her şeyi zevkle dinleyebilirim. Şu an için biriyle karşılaşmadım burada ama anlatmak, sohbet etmek isteyen tüm Rum ve yakınları için mailimi bırakıyorum. Sevgilerle,

Hande Tunç

Bütün bu olanlara çok üzgünüm, bir daha asla olmasın.

Suzan

Şahsım adına söylemem gerekirse, bu topraklarda yaşayan ve yaşamış olan her masumu gönlüme alacak bir düşünceye sahibim.

Acınızı paylaşıyor ve yeni hayatlarınızda kolaylıklar diliyorum. Dualarımızdasınız.

Sümeyye Ünal

Είμαι σπουδαστής στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου Κωνσταντινούπολης. Η διπλωματική μας εργασία αφορά τα Ταταύλα. Εδώ και μερικές εβδομάδες ερευνώ, περιηγούμαι, διαβάζω, ακούω και άρχισα να μετράω τον σφυγμό των ιστοριών και αισθημάτων του Ρωμαϊκού λαού. Σε μια τέτοια χρονική συγκυρία η σύμπτωση με αυτή της Έκθεσης ήταν κάτι πολύ που με επηρέασε πάρα πολύ. Συλλέγω τις ιστορίες των Ρωμαίων που αναγκάστηκαν να εκπατριστούν και σκέπτομαι να οργανώσω ένα μουσείο που θα συγκεντρώνει τις συλλογές αυτής της περιοχής. Το να ακούω, να κατανοώ και να αισθάνομαι όλα αυτά τα θεωρώ πολύ σημαντικότερο από την εργασία από την διπλωματική μου εργασία. Ευχαρίστως να ζητήσετε ότι μπορώ να προσφέρω για το θέμα αυτό. Επειδή εδώ δεν συνάντησα κάποιο Ρωμίο για να μιλήσω αφήνω το email μου για να επικοινωνήσει όποιος θέλει με εμένα. Με αγάπη.

Χαντέ Τούντζ.

Είμαι πολύ στενοχωρημένος για αυτά που συνέβησαν, να μην γίνουν ποτέ.

Σουζάν

Αν χρειάζεται να το πω εκ μέρους μου, διακατέχομαι από την σκέψη να εκφράσω την συμπάθεια μου για όλα τα αθώους που ζουν και έζησαν σε αυτά τα χώματα.

Μοιράζομαι τον πόνο σας και εύχομαι κάθε καλό στην νέα ζωή σας. Είστε στην προσευχή μου.

Συμεγιέ Ουνάλ

Bütün bunları öğrendiğim şu son yıllarda, bütün olabileceklerin de ne kadar kısıyında olduğumuzu farkediyorum ve korkuyorum....

Keşke bunlar hiç yaşanmasa, hiç olmasa, bu acılar çok önceden bilinebilseydi...

Teşekkür ederim.

Şerif A.

Acılı geçen ve Rum cemaatini rencide eden bu 1964 sürgünleri hiçbir cemaate ait insanlara ve bireylere tekrarlanmasın.

İnsanlar doğdukları topraklardan azledilmesin ve kara günler geçirmesin.

Yaşamak Allah'ın insanlara vermiş olduğu bir lütuftur. Saygılı olmak lazımdır. En iyi dileklerle.

Kimseyin doğduğu topraklardan koparılmayacağı bir dünya diliyorum

Çabalarınız ve emeğiniz için teşekkürler.

Nilüfer Uzunoğlu

Αυτά που έμαθα τα τελευταία χρόνια. Με δείχνουν ότι βρίσκομαι στα πρόθυρα αυτών που μπορούν να συμβούν και με Φοβίζουν....

Μακάρι αυτά να μην είχαν βιωθεί. Τουλάχιστο να είχαν γίνει γνωστά νωρίτερα....

Σας ευχαριστώ πολύ..

Σερίφ Α.

Να μην συμβεί σε καμιά άλλη ανθρώπινη κοινότητα αυτά τα οδυνηρά και αισχρά που συνέβησαν το 1964 με τις απελάσεις κατά τις Ρωμαϊκής Κοινότητας.

Να μην διώχονται οι άνθρωποι από τα χώματα που γεννήθηκαν και να μην ζήσουμε μαύρες μέρες.

Η ζωή είναι μια ευλογία που δόθηκε από τον Θεό στους ανθρώπους. Πρέπει να το σεβόμαστε αυτό. Με τις καλλίτερες μου ευχές.

Επιθυμώ ένα κόσμο που κανένας δεν θα εκριζώνεται από τα χώματα που έχει γεννηθεί. Σας ευχαριστώ για τους κόπους και τις προσπάθειες σας.

Νιλουφέρ Ουζούνογλου

Getronagan Ermeni Okulu'ndan geldik. Tüm bu yazılar ve resimler bize Türkiye'nin kirli yakın tarihini hatırlatmak adına çok güzel şeyler.

Nareg Boynukalın

Ne yazık ki bu ülkeye renk katan insanlar çeşitli zamanlarda bu topraklardan gitmek durumunda kaldılar.

Ama bu benim açımdan, bu toprakların tekdüzeleştirilmesi, grileştirilmesi anlamına geliyor. Merakım şudur ki yaşanan bu olayların yaşanmaması durumunda bu topraklar nasıl yer olacaktı?

Çalışmanız için teşekkür ederim. Çünkü insanların bu tür olaylardan haberi olduğundan şüphelerim var. Bu çalışmanın insanları bu durumdan haberdar edeceğini düşünüyorum.

Çağdaş Ülkebaş

Farklılığın yok edilmesine ve bu şehrin yerleşik insanlarının apar topar evlerinden yurtlarından edilmelerine tanıklık etmemize gösterdiğiniz çabayı selamlıyorum. İnsanın kendisini, komşusunu hissetmesini sağlıyorsunuz. İyi ki varsınız.

Hüseyin Aygül

IHD Ayrımcılık ve Irkçılığa karşı Komisyonu üyesi

Ήλθαμε από το Αρμένικο Σχολείο Κεντροναγάν. Όλα αυτά τα κείμενα και οι φωτογραφίες αποκαλύπτουν με πολύ ωραίο τρόπο το αμαρτωλό κοντινό ιστορικό παρελθόν της Τουρκίας.

Ναρέγκ Μπιγνούκαλιν

Τι κρίμα που οι άνθρωποι που πρόσθεταν χρώματα στη χώρα αυτή εξαναγκάστηκαν να φύγουν από τα χρώματα αυτά.

Όμως για εμένα αυτό σημαίνει ενοποίηση και η επιβολή του γκριζου χρώματος.

Αναρωτιέμαι αν δεν συνέβαιναν τα γεγονότα αυτά πως θα ήταν τα χρώματα αυτά;

Σας ευχαριστώ πολύ για την εργασία σας.

Υποψιάζομαι ότι οι άνθρωποι είναι ανημέρωτοι για τα συμβάντα αυτά. Εκτιμώ αυτό την εργασία αυτή ότι σε κάποιο βαθμό θα καταλάβουν τι συνέβη.

Τζαγντάς Ουλκέμπας

Χαιρετώ την προσπάθεια σας να προβάλετε το πώς αφανίσθηκε η διαφορετικότητα και πως οι εγκατεστημένοι στην πόλη αυτή εκδιώχθηκαν άρον άρον. Εξασφαλίζεται ο άνθρωπος να καταλαβαίνει τον εαυτό του και τους γείτονες του. Ευτυχώς που υπάρχουν.

Χουσεϊν Αϊγκιούλ

Μέλος του Σωματείου Δικαιωμάτων Ανθρώπου και της Επιτροπής κατά του Διαχωρισμού και Ρατσισμού

Sevgili Rum kardeşlerimiz,

Bu belki yerine hiç ulaşmayacak bir mektup yazmak gibi, ama bugün burada size o kadar çok ihtiyacımız var ki... Keşke aramızda olsaydınız. O zaman eminim şu anda her şey bizler için çok daha yaşanabilir/hatırlanabilir olurdu. İşte şimdi tam da bugün en çok özlenen unursunuz bu ülkede.

Ahh keşke yine hep beraber olsak...

Behlül Kataş

Kimse doğduğu topraklardan koparılmazın...

Barış dolu bir dünya dileklerle,

Mine Balta

A very impressive exhibition. I hope there are more exhibitions like this in the future. I hope this exhibition travels to Greece and U.S.

Αγαπητοί Ρωμιοί αδελφοί μου,

Αυτά που σας γράφω είναι ίσως είναι σαν ένα γράμμα που δεν θα φτάσει ποτέ στον παραλήπτη του. Όμως σήμερα σας έχουμε να είστε εδώ πάρα πολύ... Μακάρι να ήρασαν μεταξύ μας. Είμαι σίγουρος ότι θα ήταν εδώ ποιο ανθρώπινα και δυνατό να ζήσουμε. Για αυτό τον λόγο είστε το στοιχείο που σας έχουμε ανάγκη περισσότερο από όλα στην χώρα.

Αχ μακάρι να ήμασαν πάλι μαζί..

Μπεχλούλ Κατάς

Να μην εκριζωθεί κανείς από τα χώματα του...

Οι ευχές μου είναι για ένα κόσμο γεμάτο με ειρήνη.

Μινέ Μπάλτα

Πολύ εντυπωσιακή έκθεση. Εύχομαι να υπάρξουν και άλλες παρόμοιες εκθέσεις στο μέλλον. Εύχομαι επίσης η Έκθεση να μεταφερθεί στην Ελλάδα και τις Η.Π.Α.

Yıllardır Almanların Yahudilerden özür dileme çabalarını hayretle karşıladım. Bu şimdiki kuşağın suçu değildi çünkü. Fakat bu projeyi gördüğümde, içimde oluşan duygu "özür" duygusu oldu.

Çok üzgünüm, Barba Yorgo, Yanni, Eleni...

Affedilmek dileğimle...

H. Baran

Ne yazık ki insanın insana yaptığı kötülük bu kadar korkunç ve zalimce olabiliyor.

Eksik kalmanın acısını hâlâ hissediyoruz.

Taner Yönet

Για πολλά χρόνια απορούσα για την προσπάθεια των Γερμανών να ζητήσουν συγγνώμη από τους Εβραίους. Τούτο διότι η παρούσα γενιά δεν έφταιγε; Όμως όταν είδα την Έκθεση αυτή, γεννήθηκε μέσα μου το αίσθημα να ζητήσω «συγγνώμη». Είμαι πολύ θλιμμένος Μπάρμπα Γιώργο, Γιάννη, Ελένη....

Με το αίτημα να με συγχωρέσετε ...

Χ. Μπαράν

Τι κρίμα που το κακό που μπορεί να κάνει ένας άνθρωπός προς ένα άλλο μπορεί να είναι τόσο σκληρό.

Αισθανόμαστε ακόμα τον πόνο να μείνουμε λειψή.

Τανέρ Γιονέτ.

Bir tarihçi olarak yazıyorum. Harika bir sergi olmuş. Çok teşekkürler.

Yol sadece gidilen bir yerden geri dönmek için vardır.

Kürt Mehmet

Sergide denildiği gibi, “zaman yaraları sarar ama mutlaka bir iz bırakır...”

Bu izleri, bu haksızlıkları bir daha yaşamamak, yaşatmamak adına insanca “insan” olmaya devam.

Σας γράφω ως ένας ιστορικός. Είναι μια εξαιρετική Έκθεση. Πολλές ευχαριστίες.

Ο δρόμος υπάρχει μόνο για να επιστρέψει κάποιος όταν πάγει κάπου αλλού.

Κούρδος Μεχμέτ

Όπως αναφέρεται στην Έκθεση το ότι «ο χρόνος επουλώνει τις πληγές όμως αφήνει σημάδια».

Τα ίχνη αυτά, για να μην βιωθούν οι αδικίες αυτές και να μην τις αφήσουμε να επαναληφθούν να συνεχίζουμε ως άνθρωποι για τον «άνθρωπο».

Sizi anlıyor, yaşıyoruz.

Siz ülkenizi terke zorlanarak yok olmayla karşı karşıya bırakıldınız.

Biz ülkenin toprakları üzerinde yok edilmek istendik.

Acınız acımızdır.

İlk defa "bavulların" ne kadar hüznü olabileceğini gördüm.

Ceren Yeltan

1944-1987 arasında birlikte yaşadığımız, birlikte büyüdüğümüz, oynadığımız, yiyip içtiğimiz arkadaşlarımı hatırladım. Çok üzüldüm.

Eksen

Σας κατανοούμε, συμπάσχουμε.

Εσείς εξαναγκαστήκατε να εγκαταλείψετε την πατρίδα σας αφεθήκατε μόνοι σας να χαθείτε ολοκληρωτικά.

Και εμάς προσπαθήσανε να μας αφανίσουν πλήρως όντας στα εδάφη της χώρας αυτής.

Ο πόνος σας είναι και πόνος μας

Είδα για πρώτη φορά είδα πόσο θλιμμένα μπορούν να είναι οι «βαλίτσες».

Τζερέν Γελτάν

Θυμήθηκα όλους τους φίλους με τους οποίους έζησα και φάγαμε μαζί, μεγαλώσαμε μαζί, την περίοδο 1944-1987.

Πολύ λυπήθηκα.

Εκσέν

Tüm Türkiye'ye, bütün kültürlerin özgürce yaşaması gerektiği bilincinin yayılması dileğiyle.

Emek Kartal

Gözyaşı ile izlediğim film ve sergiden insancıl olarak etkilendim. Halkların kardeşçe yaşayabilecekleri bir dünya özlüyorum.

“Ne mutlu insanım diyebilene”

Saygıyla,

Dr. Sadrettin Apaydın

İnsan insanlığından utanır mı? Utanırmış... Ya milletinden... Kendi atalarından? Bu yaşananlar kaç nesil izlerini koruyacak o kalplerde kim bilir... Sadece maddiyat mıdır miras kalan? Asıl acılardır en unutulmaz ve silinmez kalan. Gerçekten de “ne mutlu insanım diyene”.

Zehra Aydın

Με τις ευχές την διάδοση της αναγκαίας συνείδησης να ζήσουν όλοι οι πολιτισμοί της Τουρκίας.

Εμέκ Καρτάλ

Με δάκρυα στα μάτια παρακολούθησα την ταινία και επηρεάστηκα σαν άνθρωπος από την Έκθεση. Νοσταλγό ένα κόσμο που θα ζουν οι λαοί με ειρήνη.

«Τι ευτυχής αυτός που μπορεί να λέγει ότι είναι άνθρωπος»

Με εκτίμηση

Δρ. Σαντρετίν Απαϊντιν.

Είναι δυνατό ο άνθρωπός να ντρέπεται από την ανθρωπιά του; Ναι ντρέπεται από ... το έθνος του. Πόσες γενιές θα συνεχίσουν τα ίχνη τους τα γεγονότα αυτά στις καρδιές τους .. είναι μόνο τα υλικά που κληρονομούνται ; Εκείνα που δεν ξεχνιούνται και δεν σβήνουν είναι τα τραύματα. Πραγματικά «τι ευτυχία να λες που είσαι άνθρωπος».

Ζεχρά Αϊντίν

Keşke geri dönseniz.

Melike Aksoy

Bu memleket hüzünlerin, acıların, ayrılıkların diyarı...

Ötekileştirmeyi çok iyi beceriyoruz tarihin her döneminde...

Ötekileşmediğimiz ve ötekileştiremediğimiz bir memlekete...

Zöhre Baş

Tebrikler, bu güzel sergiyi hazırlayanlar tarihin yeniden yazılmasına yardım ettiler.

S. Tsilemis

Μακάρι να γυρίσετε πίσω

Μελικέ Ακσοϊ

Η χώρα αυτή είναι το πεδίο της θλίψης, πόνων και αποχωρισμών..

Τα καταφέρνουμε σε όλες της περιόδους της ιστορίας να αποξενώνουμε τον άλλο..

Για μια χώρα που δεν καταφέραμε να αποξενώσουμε και δεν αποξενωθήκαμε..

Ζοχφρέ Μπάς

Συγχαρητήρια, οι δημιουργοί της Έκθεσης αυτής συνέβαλαν στο να γραφθεί η ιστορία εξαρχής ξανά.

Σ. Τσιλένης

Anne ben Rum kardeş istiyorum!

(Kahrolsun faşizm, yaşasın halkların kardeşliği)

Mustafa-Oya Güngör

Çocukluk arkadaşını sorduğumda Rum arkadaşının ismini söyleyen annem pişmanlık hissetmiyor, özür dilemiyor. Ama ben onun adına da özür dilerim. Keşke ırkçılığın, milliyetçiliğın, mezhepçiliğın alaşağı edildiği bir ülkede yaşayabilsek.

Tolga Cevdet Çalışkan

Cumhuriyet tarihimizin en acı olaylarından birini bizlere hatırlatıp, aslında değişen hiçbir şey olmadığını, özellikle basının tutumunu bizlere gösterdiğiniz için emeklerinize sağlık. İnsan her yerde aynı insandır, dini, milliyeti, cinsiyeti ne olursa olsun.

Teşekkürler ve sevgilerimle,

Rezan Bahar

Μητέρα θέλω ένα αδελφό Ρωμιό!
(θάνατος στον φασισμό, ζήτω η αδελφσύνη των λαών)
Μουσταφά-Ογιά Γκιουνγκόρ

Η μητέρα μου αν και λέει ότι η καλλίτερη παιδική της φίλης ήταν Ρωμιά δεν αισθάνεται μετάνοια και δεν ζητάει συγνώμη. Εγώ ζητώ συγνώμη εξ ονόματος της. Μακάρι να ζούσαμε σε μια χώρα που δεν θα υπήρχε ο ρατσισμός, ο εθνικισμός και το θρησκευτικό μίσος.

Τόλγκα Τσεβντέτ Τζαλισκάν

Συγχαρητήρια και ευχαριστούμε για τους κόπους σας που μας θυμίσατε ένα από τα πιο θλιβερά γεγονότα της Ρεπουμπλικανικής μας περιόδου, μας κάνατε να καταλάβουμε ότι δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά τίποτα και ειδικά στην στάση του τύπου. Ο άνθρωπος είναι παντού ο ίδιος, όποια και να είναι η φυλή, θρησκεία, εθνότητα, φύλο θα πρέπει να κοιτάζει μάτι με μάτι ο ένας τον άλλο, διαφορετικά τυφλώνεται.

Ευχαριστώ με πολύ αγάπη.

Ρενάν Μπαχάρ

Bir TC vatandaşı olarak çok utandım...

Ne çok acı...

M. Burak Zülfikar

Teşekkürler, elinize sağlık.

Kurtuluş'ta (Tatavla) birlikte oynadığım komşum, arkadaşım Yanaki'yi bulmak istiyorum. Babasının Kurtuluş Caddesi'nde çok güzel oyuncakçı dükkanı vardı. Bir gün Yanaki'ye bir oyuncak kamyon almıştı; aynısından, tıpatıp aynısından, bir tane de bana aldı, sokakta birlikte oynuyorduk... Nasıl unutturum... Ev sahibimiz Madam Vaso da ayrı bir hikâye. Kuaför Bebeko ve kocası Mösyö Jak da Museviydi. Ben 5 yaşındaydım.

Mehmet Emin

Çekilen acılar bir daha yaşanmasın.

Oğuz Aktay

Nereye gömülür bunca suç, ayıp.

Hangi toprak kaldırır ki,

Anlamak mümkün değil.

Özlem Yılmaz

Ως ένας πολίτης της Τουρκίας

Πόσο ντράπηκα..

Πόσο πόνεσαί ...

Μ. Μπουράκ Ζουλφικάρ

Συγχαρητήρια και ευχαριστίες,

Θέλω να βρω το παιδικό μου φίλο τον Γιαννάκη στα Ταταύλα. Ο πατέρας του είχε ένα πολύ ωραίο κατάστημα παιχνιδιών στην Λεωφόρο στα Ταταύλα και με είχε δωρίσει ένα ολόιδιο παιχνίδι καμιόνι που είχε ο γιός του.. παίζαμε μαζί στον δρόμο ... Πως μπορώ να ξεχάσω την σπιτονοικοκυρά μας Μαντάμ Βάσω και μια άλλη ιστορία είναι η κομμώτρια Μπεμπέκο που ο άντρας ήταν ο Εβραίος κ. Τζακ. Ήμουν τότε 5 ετών.

Μεχμέτ Εμίν..(μη αναγνώσιμη)

Να μην βιωθούν ξανά τέτοια πόνοι. .

Ογούζ Ακτάι

Που μπορεί να ταφεί τόσο αίσχος και ντροπή.

Ποιο χρώμα μπορεί να το καλύψει.

Δεν είναι δυνατό να το κατανοήσει.

Οζλέμ Γιλμάς